

Joulu ja hevimusiikki uusheimon rakentajina

Tea Koskela

Lapin yliopisto, Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti (MTI)

Matkailijoiden mielissä Suomen – erityisesti Rovaniemen ja Lapin – imagoon liitetään usein joulu poroineen ja joulupukkeineen. Maailmalla Suomi tunnetaan myös hevimusiikin luvattuna maana, jossa metalliyhtyeiden määrä suhteessa väkilukuun on varsin suuri. Nämä kaksi ilmiötä ovat myös kietoutuneet yhteen: Suomessa joulu kohtaa hevimusiikin. Raskasta Joulua -konsertit ovat olleet omalta osaltaan uusintamassa suomalaista jouluperinnettä jo yli kymmenen vuoden ajan. Maailmalla joululaulujen heviversioita on toistaiseksi julkaistu lähinnä albumeissa, mutta Suomessa rokkijoulun suosio näkyy yhä enemmän myös konserteissa.

Raskasta Joulua – joulukonsertin ja rokkikeikan yhdistelmä – on konserttiyhteisön näkökulmasta mielenkiintoinen ilmiö. Yleisörakenne alkoi muuttua selvästi vuonna 2013, jolloin kaikki konsertit järjestettiin konserttisaleissa eikä enää rokkiklubeilla. Uudet esiintymisareenat houkuttelivat mukaan vanhempiakin ihmisiä, ja myös lasten osallistuminen mahdollistui. Kyseessä ei enää ollutkaan pelkkä hevareiden ja rokkareiden joulukonserttiyhteisö. Puhtaasti hevi- ja rockyhteisöjä on tarkasteltu monissa tutkimuksissa muun muassa festivaaliyhteisöjen näkökulmasta (ks. esim. Tjora, 2016), mutta Raskasta Joulua -konserteissa muodostuvat yhteisöt ovat monimuotoisempia ja siten erityyppisiä kuin vaikkapa tiettyjen artistien tai bändien faniyhteisöt.

Tarkastelin pro gradu -tutkimuksessani Raskasta Joulua -aiheisten Twitter-julkaisujen kautta rakentuvaa yhteisöä uusheimona. Ranskalaisen sosiologi Michel Maffesolin (1995) mukaan uusheimot näyttävät yhteiskunnassa epävakaina yhteisinä, jotka voivat muodostua esimerkiksi erilaisten elämäntapojen ja harrastusten ympärille. Yhteisöt ovat vahvasti nykyyhtikeskeisiä, ja niille on tyypillistä tunteiden yhdessä kokeminen muiden kanssa. (Maffesoli, 1995, s. 24–25, 89.) Tämä luonnehdinta kuvastaa hyvin erilaisista taustoista tulevaa Raskasta Joulua -konserttien yleisöä. Tummiin pukeutuvien pitkätukkien ohella konserttiosallistujien joukkoon mahtuu monenlaisia musiikin kuuntelijoita. Hetkellisesti osaksi joulukonserttiyhteisöä sulautuva yksilö on oiva malliesimerkki postmodernille yhteiskunnalle tyypillisestä löyhästä sitoutumisesta useaan ryhmään – siirtymistä roolista ja ryhmästä toiseen, klassisen musiikin parista hevimusiikin areenalle ja takaisin.

Uusheimojen yhteenkuuluvuuden tunnetta lisää osaltaan teknologia (Maffesoli, 1996, s. 39). Digitalisaation myötä verkkoympäristö on kehittynyt, ja verkkoviestintää leimaa vahvasti hetkellisyys. Tapahtumista keskustellaan nykyään pitkälti internetissä, etenkin eri sosiaalisen median kanavissa. Kokemusten jakamisen ohella niissä myös markkinoidaan konsertteja. Sosiaalisen median kanavista erityisesti Twitterissä painottuvat reaaliaikaisuus ja tapahtumakeskeisyys (Murthy, 2013, s. 33). Katsoinkin mielekkääksi selvittää juuri verkkoyhteisön rakentumista Raskasta Joulua -ilmiön ympärille. Pyrin tutkimuksessani purkamaan Raskasta Joulua -uusheimon rakentumisen Twitterissä pienempiin osiin ja keskityin joulun rooliin yhteisön muodostumiseen vaikuttavana tekijänä. Tarkemmin sanottuna analysoin semiotiikan avulla sitä, millä tavoin joulun symboliikka rakentaa uusheimoa Twitterissä.

Tutkimukseni tuloksista kävi ilmi, että joulun symboliikan näkökulmasta odotus, yhdessäolo ja perinteet ovat merkittävimpiä uusheimoa rakentavia tekijöitä. Konsertin odottamisessa on paljon yhteisiä piirteitä joulun odottamisen kanssa. Tähän liittyy esimerkiksi rituaalinomaisia käyttäytymismalleja. Lisäksi monille Raskasta Joulua -konsertista alkaa joulun odotus. Yhdessäolo näyttäytyi Twitterissä eritasoisena: se ulottui oman perheen kanssa yhdessä vietetystä ajasta hevimusiikkiin kuuntelijoihin ja artistien muodostamaan yhteisöön. Suomi100-juhlavuosi sai uusheimon jäsenet näkemään Raskasta Joulua -konsertit myös ainutlaatuisiksi ilmiöksi suomalaisessa jouluperinteessä. Tutut suomalaiselle joululauluperinteelle tyypilliset melankoliset joululaulut nousivat twiiteissä vahvasti esiin. Yleisön moniaineksisuuden ja konserttityypin tietynasteisen erikoisuuden takia etenkin yhdessäolon ilmeneminen on kiinnostava ilmiö. Millaista yhdessäoloa tällaisen ”kokoontulon” twiiteistä voidaan ylipäänsä tulkita?

Uusheimoilta tyypillinen tunteiden yhdessä kokeminen on yleensä vahvasti esillä musiikki-tapahtumissa. Fanien kokoontuminen hetkeksi yhteiseen musiikkijuhlaan klubeille ja konserttiareenoille on osoitus tunnepitoisten elämysten ja kokemusten värittävästä elämäntyylisestä. Antoine Hennion (2001) toteaa musiikinrakastajista puhuessaan, että musiikilla on ”kyky tuottaa sekä yksilöllisiä että kollektiivisia tiloja” (Hennion, 2001, s. 206). Tämä tukee tapahtumien – etenkin konserttien – merkitystä yhteisöllisyyden lisääjänä. Vaikka jokaiselle yleisön jäsenelle konserttikokemus on yksilöllinen, siihen liittyy vahvasti myös yhdessä kokeminen. Omien vuosien varrella tekemiäni havaintojeni pohjalta tulkitsen, että heviyhteisöissä juuri konserttien aikana yhteisöllisyyden tunteen kokeminen on voimakasta – koetaan, että kuulutaan samaan heviperheeseen. Joulukonserteissa tilanne on hieman toisentyypinen. Esimerkiksi Hebert, Kallio ja Odendaal (2012) linkittävät tutkimuksessaan suomalaiset joulumusiikkitapahtumat osaksi suomalaisuuden rakentamista ja perinteitä mutta antavat joulukonserteille samalla vahvan yhteisöllisyyden leiman. Suomalaisuutta voidaan siis periaatteessa tarkastella niin ikään yhdistävänä tekijänä ja yhteisöllisyyden vahvistajana. Omissa tutkimustuloksissani suomalaisuus kytkeytyi ennen kaikkea perinteeseen. Mutta ajatuksella suomalaisuudesta yhdessäoloa lujittavana tekijänä voisi leikitellä jatkotutkimusta ajatellen: juuri suomalaisuuden tarkastelu voisi olla mielenkiintoinen näkökulma tutkittaessa yhteisön rakentumista Raskasta Joulua -konserteissa.

Perinteisissä joululauluissa ja hevimusiikin jylhissä melodioissa esille tuleva suomalaisuus on vahvasti läsnä Raskasta Joulua -konserteissa. Oma peräinen tapahtuma luo osaltaan

Suomelle lisää mahdollisuuksia metallisen maabrändimme kehittämiseen ja hyödyntämiseen. Haanpään (2017) mukaan tapahtumamatkailun potentiaali ulottuu imagohyötyjen lisäksi myös matkailun taloudelliseen puoleen – sosiaalisia ja kulttuurisia vaikutuksia unohtamatta. Erilaiset tapahtumat voivat esimerkiksi vahvistaa yhteisöllisyyttä. Tapahtumamatkailun käsitteen taustalla on kuitenkin käsitys tapahtumista matkakohteiden kehittämisen resurssina. (Haanpää, 2017, s. 121–122.) Raskasta Joulua -konserttien ympärille muodostuu vuosittain yhteisö, joka kytkeytyy edellä mainittuihin tapahtumamatkailun ulottuvuuksiin. Konsepti itsessään tukee Suomen mainetta metallimusiikin luvattuna maana, ja samalla pienempiäkin kaupunkeja kiertävä joulukonserttikiertue tuo piristysruiskeensa myös paikallistalouteen. Tutkimukseni Twitter-aineistoa analysoidessani keskityin kuitenkin tämän monille uudeksi joulun odotukseen kuuluvaksi traditioksi muodostuneen konsertin sosiaaliseen merkitykseen. Konsertteihin osallistuttiin läheisten kanssa, mutta toisaalta esillä oli vahvasti myös yhdessäolo raskaan musiikin ystävien ja artistien kanssa. Konsertin sosiaalinen ulottuvuus näyttäytyi loppujen lopuksi varsin laajassa mittakaavassa. Perinteisesti jouluvalmisteluita tehtäessä vietetään aikaa yhdessä läheisten kanssa ja virittäydytään näin joulun tunnelmaan ja luodaan omia joulumuis-toja (Laaksonen, 2016, s. 115). Raskasta Joulua -konsertit ovat vallanneet alaa perinteisemmiltä joulukonserteilta. Ne ovat onnistuneet vahvistamaan asemaansa joulutunnelman virittäjänä ja joulun odotukseen kuuluvana uutena traditiona, jonka yhteisöllisyyteen osallistutaan usein pienempien yhteisöjen – kuten perheen – kautta.

Joululaulukulttuurin itsessään voidaan katsoa yhdistävän perinteitä ja nykykulttuuria – tuttuja klassikoita ja uudempia sävelmiä – keskenään (Savikko, 2010, s. 66). Rokkijoulu luo omalta osaltaan uutta perinnettä suomalaisella musiikkikentällä sekoittamalla uutta ja vanhaa, hevimusiikkia ja joululauluja. Twitterissä rakentuva Raskasta Joulua -uusheimo kertoo toisaalta ilmiön vahvasta kulttuurisidonnaisuudesta mutta toisaalta myös joulun merkityksestä eri musiikkiperinteistä ammentavassa konseptissa. Kaikki osallistujat eivät välttämättä kävisi hevi-keikoilla, ja osalta taas jäisi joulukonsertti väliin, jos Raskasta Joulua ei olisi vastaamassa rokkijoulun kysyntään. Potentiaali laajojen yleisöjen kokoamiseen on siis olemassa. Ilmiö on samalla esimerkki nykyajalle tyypillisestä yleisöjen pirstaloitumisesta. Palveluja räätälöidään entistä pidemmälle, minkä vuoksi erityisesti markkinointia varten on tärkeää selvittää tarkemmin niitä tekijöitä, jotka saavat ihmiset liittymään ainakin hetkellisesti osaksi eri yhteisöjä. Tältä pohjalta tapahtumia voidaan kehittää edelleen matkailun näkökulmasta – konserttiyleisöä voidaan tarkastella matkailijoiden muodostamana ryhmänä (ks. esim. Veijola, 2005). Samalla voitaisiin pohtia myös sitä, kuinka taipuisasti hyödynnettävä jouluteema tapahtumamatkailun näkökulmasta onkaan. Molemmissa – sekä tapahtumissa että joulussa – tärkeä rooli on yhdessäololla ja yhteisöllisyyden tunteella.

Lähteet

Haanpää, M. (2017). Tapahtumamatkailu. Teoksessa J. Edenheim & H. Ilola (toim.), *Matkailu-tutkimuksen avainkäsitteet* (s. 120–124). Rovaniemi: Lapland University Press.

- Hebert, D., Kallio, A. A. & Odendaal, A. (2012). Not so silent night: Tradition, transformation and cultural understandings of Christmas music events in Helsinki, Finland. *Ethnomusicology Forum*, 21, 402–423. <https://doi.org/10.1080/17411912.2012.721525>
- Hennion, A. (2001). Musiikinrakastajat : Maku performanssina. (Suom. E. Tuomaala & T. Lehtonen.) *Tiede & edistys*, 26(3). Haettu Arto-tietokannasta.
- Laaksonen, T. T. (2016). *Hyvää joulua: Tietoa ja tarinoita joulun tunnusmerkeistä*. Jyväskylä: Docendo.
- Maffesoli, M. (1995). *Maailman mieli: Yhteisöllisen tyylin muodoista*. (Suom. Mika Määttänen.) Helsinki: Gaudeamus.
- Maffesoli, M. (1996). *The time of the tribes: The decline of individualism in mass society*. London: Sage.
- Murthy, D. (2013). *Twitter* (1. publ. ed.). Cambridge: Polity.
- Savikko, S. (2010). *Joulukirja*. Somero: Amanita.
- Tjora, A. (2016). The social rhythm of the rock music festival. *Popular Music*, 35(1), 64–83. <https://doi.org/10.1017/S026114301500080X>
- Veijola, S. (2005). Turistien yhteisöt. Teoksessa A. Hautamäki, T. Lehtonen, J. Sihvola, I. Tuomi, H. Vaaranen & S. Veijola. (2005). *Yhteisöllisyyden paluu* (s. 90–113). Helsinki: Gaudeamus.